

СЕРДАЛО

СВЕТ арадувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Галгалай областной Грозненски городской комитетий а Нохч-Галгалай АССР Лакхехарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

30 (2655)

Ера, 12 апрель, 1962 шу.

Мах 2 кеп.

Нохч-Галгалай АССР юрта боахама йола комитет

«Коммунизм хьалгъара хланзара этапи юрта боахама деш дола доал тоадара партена хьалхашка латта декхараши» яхача КПСС ЦК мартовски Пленумо баьча содамга а «Юрта боахама деш дола доал хувцара хьакъехьа»

БУРУВ ДЕТТАРИЙ КОТАЛО

Йонкха кьахьама нота-ло яхьийа Карабуланерча бурув деттарий кота-лективно. 4-ча апреле мехкдаьтта разведчикаша рапорт делар биь бетта йола бурув тохара план шоаш кхоачашьах. 14470 метр бурув тегахд мехкдаьттахоша.

Дина балхаш деш я мастараша И. Бородацкн, А. Панфиловн, Н. Губинен кугалдеш йола коммунистически кьахьама бригадаш. Мастера нов. Губина бригадо Нохч-Галгалайчен бурув деттараша юкье эггара хьалха кхоачашьий биь бетта план.

А. БАКАЛЮК.

ВЛКСМ сьезда— кьонача мехкдаьттахой совглат

Самардиньахь саьрийна дукха грозненшаш вшаггикхийтбар-Грознерча машиннакша вокзалда перрона тла. Цига бар Нохч-Галгалайчен промыслашка, заводш, кара болхлой, дешара заведенией студенташ, ишта кьибараш.

Стане латтар мехкдаьтта пистернаш тайола эшелон. Из дар кьонача мехкдаьттахоша хьалхарча кварталда планал совглат даькхай кходоан мехкдаьтта.

— Каста хьалдла ВЛКСМ сьезда вай лаш дола совглат даькхай кьамал даькхай ВЛКСМ Нохч-Галгалай обкома, хьалхарча секретара Г. Шенелевас.

Комсомольшаше катирхошей дика кьахьама толамаш дахараш, царга моаршал хомташ кьамал дик кьахьама коммунист Х. П. Чернокозова. Митинге кьамалашьаь дик Грозненски химзавода аппаратура, ВЛКСМ сьезда делегата А. Поповас, комсомола Грозненски горкома секретара С. Магомаловас, ишта кьибараш.

Эшелон дийларг машиниста Е. Нехорошкинен цун новкьосташе.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

Кхашкара блястан балхаш тлех-тлех сиклуш латт колхозаше совхозаше. Хьалхара толам баккхаш юрташкара кьахьаьттамхоша. 1962-ча шера 10-ча апреле 112 процент кхоачашьий республика колхозаше совхозаше бобови культураш длаера план. 1965 гектар горох а йолаш, 3 эзар гектар гарта бобови культураш длайинай. Бобови культураш длаера план дика тлехкьахьашьий Грозненски, Науруски, Сунженски производствени управлений колхозаше совхозаше.

Шекара свекла, хьажиклаш длае йолаеннай дуккхача районашкара колхозаше совхозаше, сикленд гидураш, баьча даараш, коортолаш длаера балхаш. 11 эзар гектар дла а йинай, 53 процент кхоачашьий гидураш длаера план.

КПСС ЦК мартовски Пленума решенешта кьахьама толамаш дахараша жоп а лаш, юртабоахама производствени дегина докьаш ухх шере а йалаьмате «Юрта боахама шой берига низ тла а бахитла балхаш деш ба колхозийн совхозийн кхашкара кьахьамадой.

КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советон баьча содамга а хьажжа КПСС обкома бюрос содам баьб Нохч-Галгалай АССР юрта боахама гьулакхаша йола комитет ухх составе вшаггиллола, аьнна:

комитета председатель— А. С. Трофимов, КПСС обкома хьалхара секретарь; председатели заместители— А. М. Слюсарев, Нохч-Галгалай АССР Министрий Совета, председатели хьалхара заместители, юртабоахама продук-

таш яхара а кийчъара а министр;

комитета членаш: М. Г. Гайрбеков — Нохч-Галгалай АССР Министрий Совета председатель, Ф. И. Юрченко — КПСС обкома юртабоахама отдела заведующий, И. А. Аванесов — «Сельхозтехника» объединене председатель, Н. А. Попенко — юртабоахама опытни станце директор, И. Н. Старчак — хин боахама управлене начальник.

Кхетамца влштлехьдаха кхашкара балхаш

Хьалхарча деношка

Республике йонкхигарех цаї я тха зона. Цу чу йолаги йиь район: Насарен, Сунженски, Первомайски, Магалаьна зона. Дика да зонара лавташ. Укхаза длаовча культурах керттераларш я хьажиклаш, коортолаш, кля, баьча даараш, шекара свекла, бобови культураш, ишта кхы а. Зоне чуйоагача 16 колхозе шин совхозе дукхала оахаш дола лавтта 96,1 эзар гектар да. Хьалха лавта хувькьам болаш йола керттера культурах тлех-тлехьагла дукхала длаов зоне. Из влштлехьдоал хланзалца длаовш хинна кьизига пайда лаш йола баьлаш, кхылола культурах кьизигьарца.

Хланз тха управлене коллектива хьалхашка лавтача керттера декхарех цаї да махулла дикагелн лавтача хане ерига культурах длаовла. Тлехьагла влштлехьдарга ялаташ дика хувькьаде а цу хьакъехьа тийаца

декхараш толамца кхоачашде а.

Фу ду оаха цу гьулакха? Управлене вшаггиллола хьалхарча деношке а денз тха инспектораш-организатораш, специалисташ зонара кхашна ба. Боахамаша цар новкьостал ду сикен дикен деррига блястан балхаш чакхдаха. Хланзалца цьаьдола ялаташ длайина яьнай ерига колхозаше совхозаше. Ишта сикен дикен длайинай горох. Хланз длаовш коортолаш, кхылола культураш я.

Ала дешаь да, цьаьдолча боахмий блястан балхаш тхыкье дукха кхоачамбоцараш долга, кьаста Насарен районе. Длае езаьча коортолах хланз нийсса ахаш мара йолаш цї цига. (Хланз еригаьча зоне эш 1800 гонн). Цу районе хланзчул тлехьагла ах дешаь кляшта лавьлаш цї эзар гектар гарта лавта да. Цул совглат гураьха дув кля хьалха ца доалаш а

во хьалгаьнна а моттигаш я. Цу лавташча хланз хьажиклаш длае лавьлаш. Уж деррига кхоачамбоцараш длаьхара хланзалца а боахамаша дика новкьостал даьд управлене коллектив.

Моттигаш нийсу тайп-тайпарча боахамаша шоайла новкьостал де дешаь. Сунженски района XX-ча партсьезда цераьча колхоза хьажиклаш леладараш бисар доакъар кхоача а денна. Царна новкьостал дик «Назаровский» совхоза. Хьалха «Победа» яхача Сунженски колхоза а делар «Назаровский» совхоза гидуарий фу. Цу масалаь хьакъох керда управлене вшаггиллохара ялатий фу. доакъар, техника, ишта кхыдараш лертгя боахамаша дла-юха нийсе торо хулитилга.

Еригаьча совхозаше колхозаше техника дикагала пайда эцаргболаш из дла-юха нийсе лавьлаш оаха. Цу гьулакхо торо хулитилга кхашкара деррига балхаш

дикагала а сикаргала а чакхдаха. Керттера культура — хьажиклаш длае кийча я хланз зонара техника. Кийчдаьд фу а. Из болх а лавтача хана чакхбаькхара чьаггала новкьостал ду управлене коллектив колхозаше совхозаше.

Ала дешаь да, хьалхара гьа боакхаш йоаггача управлене балха юкье цьаьдолча кхоачамбоцараш долга. Хланз а вшаггиллохаш управлене хила беза берига специалисташ. Тхона хьалхашка лавтарех керттера декхараш да тлехьадиса боахамаш хьалхарчаьца длайиньа, длаьча, юрта боахама кьахьаьгмай материальн безам совбаккхара шоаш хьийгача кхык доаглар царга нийсса длаьхачийтара болх дика чакхбаькхилга. Тлехьагла влштлехьдарга КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашье.

И. СИНЯТКИН,

Сунженски территориальн производствени совхозно-колхозин управлене начальник.

„Назаровский“ совхозе хлама хувцаденнадац

Ухх деношка ший содам тла КПСС Нохч-Галгалай обкомое вшаггиллола Насарен районо оаьстан оалхаш ледара лелаш хилар. Лавта ахара, маьча баккхаш из тоадара, хьалха юв культураш длаера гьулакш во латт цу районера совхозашка, оокьонца пайда эцал техника йоах цу тла.

Из содам оаьб 6 апреле. Цьаьбакьда, обкомое содам оалчул тлехьагла Насарен районера эггара йонкхала йолча «Назаровский» яхача совхозе хлама хувцаденнадац.

Браш да из ишта хилар хьаьгойташ дола масалаш. Бутт совглат ха я «Назаровский» совхоза Аьлти-Юртаьча «отделене блястан балхаш длаьдолча, цьаьбакьда, кьизига оолх ба цу бетта цига баьр. Блясти юв культураш длаьворг йола лавта хланз а аьха даьнадац. Геттара кьизига длайинь хьалха юв культураш, 40 гектар кени 65 гектар горохи мара яьар цига 9 апреле длайинар. Коортолаш шекара свекла длае бола а беннабаьр.

Во даьд отделене кхашкара оахам. Махаш тлехьа а доаьш ахар баьхан долаш хьалгалгалаьхача бекса докьа а денна даьда дуккхача кхашка боалаш. Хланзчул тлехьагла дуккха кьахьаьга длаьдолча контрола тлехьашка денз тракторин бригада йолча кхачаьдла наькьа аьтлехьа даьда лавташ моллагала культура длае моаргдолаш кийде. Насарен районо цу тайпара лавташ оахаш хилар белгал а даькхда, длаьх йодаьча хана махаш тлехьа доаьш цьаькхача а трактор лавта ахара ма йоалтигьла, аьнна обкомое содам баь болла.

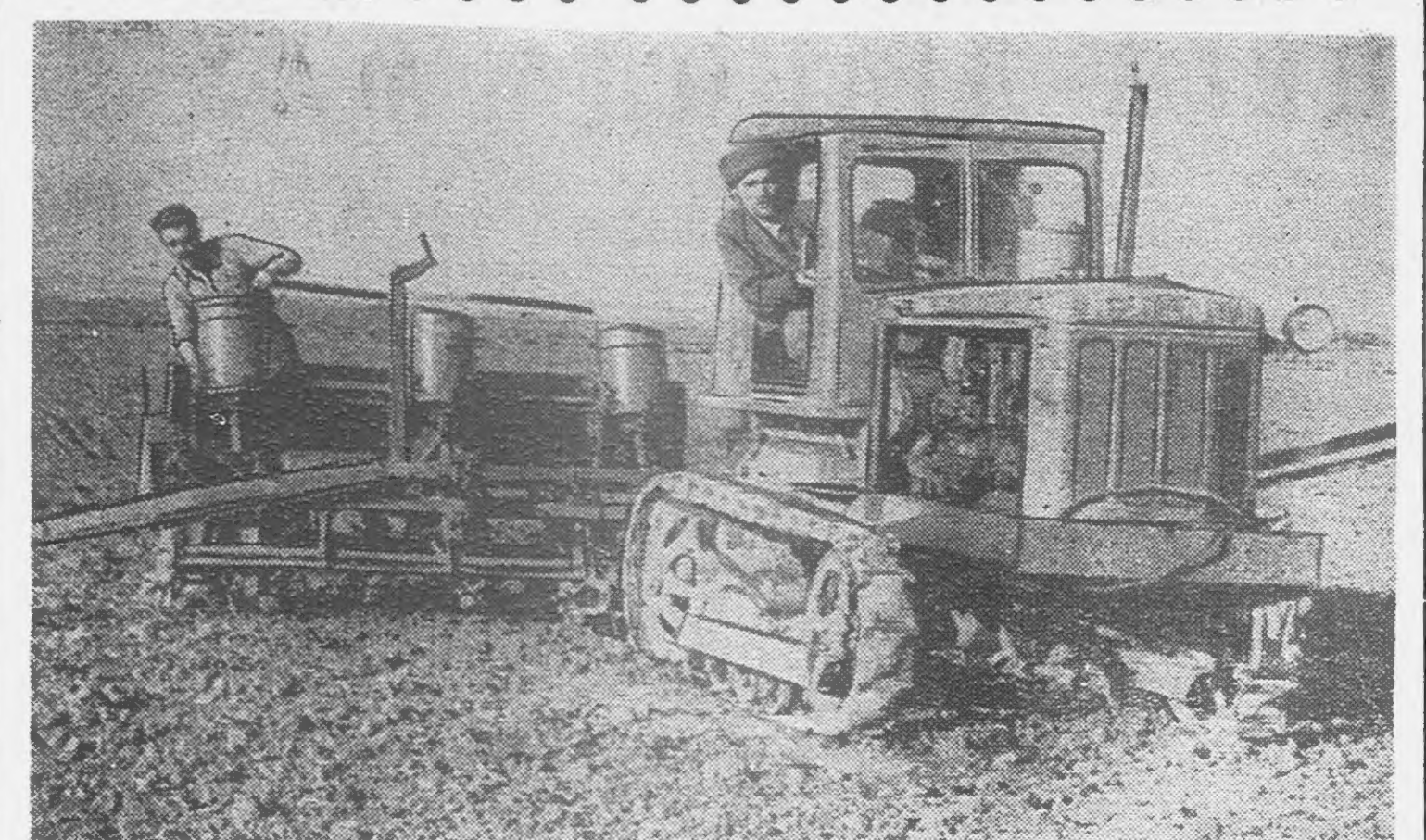
ше а 9 апреле а тлехьа йоахкар Аьлти-Юртаьча отделене цьаьйлола трактораш махаш тлехьа а доаьш лавта оахаш. Аггратача махаш даьар М. Оздоевн А. Сайдулаевн, алхча цьа махка мара баьар С. Барнхоева аггратача а. Цу гьулакхаш баьха воаьш волчоа тара даьар трактораш махаш а доаьш лавта оахаш хлана йоах, аьнна оаха шийга хьалгача тракторин бригада бригадир новкьостал Дьамбуриева денна жоп, дувцар дича а даьча а баьха доаьда хлама долаш санна. «Кхы влштлехьдалаь-нх тха яь», аьлар цу. Цу дешаь хьакъох нов. Дьамбуриева а, цу отделене кулгалбури а уйла еш ца хилар махаш тлехьа а доаьш трактораш лавта оахиташ хилча продукьча длаьбола мах мел леладурьба. Из хьаьтеда ма длаьзар цар фуь миссел йола гелн тла а йоаьш махашча тоаьда даьда шоай бригадирча гьорванна хьажиклаш леладурьба Малъсаров Османа кхаш баргараьча а.

Цу бригаде кхыдола гьулакхаш а тесса леладеш хилар хьаьгойташ хлама дар Урус-Мартана района «Красноармейский» совхозера С-100 ях йонкха трактор а йолаьш новкьостала венача А. Сайдулаева дийцар а. Лавта нийса долча пхн-хн боал боаха шин нух леладу са трактора, смени норма 10 гектар а я цун. Ухх отделене аз оаха лавта урагелаш йолаш хиларх цьа нух мара леладеш трактора. Е нийса лавташ долча дла а вахиттаь со, е цьаьн ноаьрца болх беш хилча норма мел я а баьч балхаш фу яьдгьарца а алаь сога, йоахкар Сайдулаева.

Аьлти-Юртаьчел дикагалаь дац Пхылекьоний-Юртаьча отделене гьулакхаш а. Хланз а баьнабаьц цу отделене механизатораш кен, горох, шлар свекла длайина. Геттара во пайда эц цар техникаш. Цу отделенеьча 19 тракторах ерига а 9 мара яьар апрель бетта 9 дийнаьча болх беш, 10 трактор болх ца беш яр. Дукхала йола трактораш цьаьца технически хламаш эшаш латтар. Цьаьбакьда, 2 трактор технически лертгя а йолаш трактористаш боаьш яр. Цу дийнаьча болх беш яьар Надтеречини Науруски районашкара отделене новкьостала ена 6 трактор а.

Ишта да «Назаровский» совхозе латта гьулакхаш. Ховлий-теш совхоза кулгаллошта отделенеьча ишта ледара гьулакхаш долга? Шаьра хов. 16 трактор болх ца беш лавтача дийнаьча Пхылекьоний-Юртаьча тракторин бригаде а вена из деррига барга а дайна даьаьаьар совхоза директор нов. Воробьев. Цьаьбакьда, из цига хиннаь аьнна, хлама хувцаьм далаьзар.

КПСС Насарен райком хьаже еза совхозе латтача гьулакхаша, хьалха бекхе бараш бекхоткхаме оза а беза. М. ГАДИЕВ.

Чуйина шекара свекла длаьворш боакх Гудермески района «Джалла» яхача совхоза кхоалаггача отделене Б. Насуханова кулгалдеша бригада болхлой, Ухх шера 70 гектара тла свекла длаьворгьа цар. Цига

де длаь деррига балхаш механизаци яь да. Дикагалаьча механизатораша Висинглар лелаш денна планаш свекла геттара тла 180 центнер свекла якьха езаьча 250 центнер якьха.

Шийгара хьокхамаш гойташ кьахьаьг селышка Гайтуеве Мусас а. СУРТА ТІА: селышка Гайтуеве Мусан тракторист Висагирнев Мад-Эминн.

С. ШЕРИПОВА сурт.

2-га оагі: 12 апрель, 1962 шу.

Ялат дукхагга доаккхилга-юрта боахам локхбелга

Хьалхагга а санна вайна эггара лоархлеме-
ра декхар да ерригача юрта боахама произ-
водства лардий лард хилара тарра, мамогга
ялат дукхагга доаккхар.

(Советски Союза берригача кхьахьагма КППС Централни Комитета даьча Кхайкарал тлара).

Ялат-юртбоахама лард

КППС XXII съезде члоаггья-
ча парте Программа тла, цу
съезде тлехьагга хиннача зо-
нальни советаше, КППС
ЦК мартовски Пленуме йала-
мате докхий декхараш хьал-
хаша оттадаь юрта боахаме-
ра кхьахьагма. Дикагга
хьувкеша а доакхий база
члоаггяра дукхагга беркат до-
лаш а йола культураш: хьаж-
кеша, шекара свеклаш, бобови
культураш, кхачана пайдана-
гга дола кхьахьагма дукхагга
ладувргдолаш оахача лавттай
структура эргайоакхилга, укх
гартгарча хана хлара гектара
тлара 20—25 центнер кхьа, 20
— 25 центнер зернобобови
культураш, 200—250 центнер
шекара свеклаш, 50 центнер
хьажкеша йоакхилга — ишта да
КППС ЦК мартовски Пленуме
хьалхаша оттадаь декхар.

Оахача лавттай хлара бляв
гектара лоархлал дукх дакхар-
а кхо этап белгалый Плену-
мо: хьалхача этап — 75 цент-
нер, тлехьагга этап — 100 цент-
нер, тлехьагга этап — 150 цент-
нер. Юрта боахаме кхьахьагмой де-
кар да царец цыан этапгара
мамогга сыхагга лакхехьарча
этапгара бовлар.

Предгоренски опытно-хьо-
кхьама боахамгара деррига лавт-
та 15.000 гектар тл, цунах 10
эзар гектар оахача дола лавт-
та да. Из боахам Урус-Мартана
районе ба. 1961-ча шера хьа-
енный опытни станция. Пред-
горенски совхоз. Кхоачамбол-

лаш тлоадл йолча зоне улл из
боахам. 20 сантиметрагара
100 сантиметрагара кхачаца
лоаггелча кхьахьагга бо-
лаш йаьра лавтта да цун дар.
Оахамаш, соийни хьаьсий бе-
шамаш йолаш дола 2000 гек-
тар лавтта хин дакха торо йо-
лаш да.

Боахама керттера декхар-м
юртбоахама продукци сыха ал-
самйоакхилга да, цхьабакьда,
цул совнагга кхьа цхьабакьда
декар а лавт опытно-хьоакх-
ама хьалхаша — республи-
каны ерригача колхозаште
совхозаште дладе эггара дика-
гга дола фу лавтталелга, райо-
нашкарча хьалхаша хьажка,
цита дикагга дебардола нагий
доахан а хьажка а кхьелга,
Кюриаш дикагга йоахьагга
фуаш парна лавтталелга.

Опытни станция из боахам
хьабалелча оахача лавттай
структура эсала йолаш, хьа-
бляв боахам хайра деглабанза,
кхьахьагма влалтхьабанкарча
гьулакш во лавттай Предгорен-
ски совхоз хилар баьхан долаш
халача хьала тла бар боахам.
Оахача лавттах 29—47 про-
цент мара-дацар ялат лавттай
хилар, цу даькье кхьа —
7 — 8 процент, хьажкеша
— 8 — 10 процент, кен —
25 процент, доакхий кул-
тураш — 50 — 67 процент
юр, цу даькье баьчан —
37—50 процент.

Цу структура даькха санка-
таш ераш дар: ялат, кхьаста
а хьажкеша, кхьаста длаюш
хилар, сийнача доакхийна
лархга длаюш йола баьчан
сов дукха хилар, бобови кул-

тураш влалла ца хилар. Гур-
ах длаюш культурах керт-
тера моттиг длаюлаш хиннар
кен бар, дукха а пайданагга
дола кхьагга дувр. Хлара
гектара тлара на болча ялатни
9—21 центнери хьажкеша 15—
37 центнери мара йолаш.
Давгеша кхьахьагма йоа-
хьа, Дуакул дукхагга когаш
табегташ доадоара хьаьбан-
доакхар. Бонго йолаш лавт-
бар хьаьбай продуктегга длабо-
да мах.

Юртбоахама лавттан 100 ге-
ктара лавттай 22—26 бежан
мара дацар боахаме, цу
даькье 6—11 етт а болш. Иш-
та кхьаста дар хлара бляв ге-
ктара лоархлал доаккхаш хинна
дулх а шура а. Доахана шура
кхьаста лара.

1961-ча шера дерригача
оахача лавттах ялат длаюш
39,9 процент мара дацар, хьа-
ста 1962-ча шера из 54 про-
цент 1963-ча шера 65 про-
цент хурда. Шерагара шера
гьаьста дукхагга длаюш
боахам хьажкеша.

Дикагга йола агротехника
кхьаьсталаьра дукхагга хур-
да хлара гектара тлара чудаьха
ялат а кхьаьста культураш а.
Хлара гектара тлара кхьа 25
центнер, хьажкеша — 50—60
центнер, шекара свекла — 250
— 300 центнер, силос — 280
— 350 центнер, хьажка лерх-
Хлара йаьта 25 тонн кхоачар-
йолча боахам хурьга силос.

1961-ча шера оахача хлара
гектара лоархлал 23 цент-
нер мара доакхий еднинчаш
на хьаьча метте, 1962-ча шера
— 38,7 центнери 1965-ча
шера — 49,6 центнери доак-
хий еднинчаш йоахьагма.
Цунах торо хурьга хьаьбан де-
баде а хлара хьаьбан сых йоа-
ла продукци алсамйаькка а.
1962-ча шера денз прогрес-
сивни методшча хурда хьа-
башта гьулакш длаа а ух кхоа-
башта а. Арахьа доамаде дла а
ца кхуулаш, цу а оттадаь, дла
а ца дехаш, силосаца кхоа-
барда барчача шера хьа-
башта. Ялатни бобови культураш
а еттиш декхарда царна йола
доакхар.

500 керттера нана-хьажкен,
царел совнагга 1500 гьулакш
яьха хьажкен хурьга боахам тла
кхоаьбан. Цар шера-шера
18000 хурьга ертьга кхьагга
йаьча. Цунах торо хурьга чу-
оттаь йорста а хьа 15000
хьажка длаьла, вешта аьлча,
оахача хлара гектара лоархлал
1,5 хьажка.

Чакхдаь оттадаьча гьула-
кхаша хьажка оахача лавт-
та хлара бляв гектара лоархлал
дола дулх ух боахам хурь-

да: 1962-ча шера — 65 цент-
нер, 1964-ча шера 103 цент-
нер, 1965-ча шера — 148
центнер.

Цу тайпара, хьалхарчен
шоллаггелч этапех хьалхаша
оттадаь декхар 1964-ча шере
кхоаггагга этап декхар 1965-
ча шере кхоачашдерда боа-
хаме.

Юртбоахама лавттан хлара
100 гектара лоархлал 1965-
ча шера 478 центнери 1970-ча
шера 700 центнери шура йоа-
хьагма деш дола кулгал тоада-
ра парте хьалхаша лавт-
декхараш а хьаьча дола дла-
тла йоагга анализ хьа юрта
боахаме гьулакхий хьала,
хьажкеша коммунизм
хьаьстача хана экономика из
даькье йалаьмате бонка лоар-
хлал болш хилар, белгалый-
хай юрта боахам деглабала-
бара торонаш. Хьалхаша а
санна, ерригача юрта боахама
производстверттера деррига
декар да мамогга дукхагга ялат
дакхар. Цу гьулакш юьке
йонкхаша йола моттиг хьаж-
кеша кхьаьста длаюш, Цуду-
хьа ерригача гьулакш, беррига
низ ух махулла дикагга хьув-
кеша гьулакш длаюш кхьаьге
тх хьажкеша лавтча мех-
анизировани звенос.

Баяьча лоархлал дикна лох-
дурба юртбоахама продуктегга
ийтагга длабода мах. Масала,
ялатни центнерагга длабода мах
1961-ча шера 5 сомн
85 кепиги хиннабале, 1965-
ча шера 3 сомн 24 кепиги
мара йорбац, цу даькье 4
сомн 36 кепиги хиннача мет-
те хьажкеша центнерагга дладо-
дар 2 сомн 13 кепиги мара
хурдац. Кхьа а дукхагга лох-
дурба хьаьбанкарча йолача
продуктегга центнерагга длабода
мах: шурий центнерагга 15 со-
магарен 90 кепигагарен 5 со-
магарен 17 кепигагарен кхоачаш,
бейан дулха центнерагга 122
сомагарен 66 кепигагарен 42
сомагарен 25 кепигагарен кхоа-
чаш, хьажкеша дулхагга 158 со-
магарен 77 кепигагарен 37
сомагарен 67 кепигагарен кхоа-
чаш, ишта кхьаьчагга а.

Лавттах йолача продуктегга
длабода мах чухнаьча боал
длаьйна культураш дикагга
хьувкешагга балхашта комп-
лексни механизацин яриен,
хьаьста хьаьбанкарча йолача
продуктегга ишта дладодар
кхьаггагга хул хлара хьаьбан-
карча йолача продукци алсамйа-
кхаша, доакхараш, нийсагга
пайда эцарча, комплексни ме-
ханизацин яриен, дла а ца дехаш
кортамукьга доахан кхьабарча.

Г. ПОЛЯНСКИЙ,
вокхаша йола йаьман болло
— опытни станце экономика
отдела заведующий.

Республике деррига ялат доаккхилга деггадар (эзар тонн)

Хьажкеша длае кийча да тхо

КППС ЦК мартовски Пле-
нуме новкостта Н. С. Хруще-
ва яьча «Коммунизм хьаь-
яра хланзара этапни юрта боа-
хаме деш дола кулгал тоада-
ра парте хьалхаша лавт-
декхараш а хьаьча дола дла-
тла йоагга анализ хьа юрта
боахаме гьулакхий хьала,
хьажкеша коммунизм
хьаьстача хана экономика из
даькье йалаьмате бонка лоар-
хлал болш хилар, белгалый-
хай юрта боахам деглабала-
бара торонаш. Хьалхаша а
санна, ерригача юрта боахама
производстверттера деррига
декар да мамогга дукхагга ялат
дакхар. Цу гьулакш юьке
йонкхаша йола моттиг хьаж-
кеша кхьаьста длаюш, Цуду-
хьа ерригача гьулакш, беррига
низ ух махулла дикагга хьув-
кеша гьулакш длаюш кхьаьге
тх хьажкеша лавтча мех-
анизировани звенос.

Во чакхдакханзар оаха
длаьча шу а — 208 гектарах
хларане тлара 66,7 центнер
фьуальгьа хьажкеша чуера.

Цу толамо торо хилийтар
тхога Ерригосийски соци-
алистически яьхе баьнча
хьажкеша лавттараша юьке
хьалхара моттиг яькха.

КППС ЦК мартовски Пле-
нуме решенеш кхоачашьяра,
хьажкеша дикагга хьувкеша
кхьа а докхашагга декхараш
тланид тх звенос ух шера.
Оаха лерх 200 гектарах хла-
ране тлара 70 центнерал кхь-
астагга йолаш фьуальгьа
хьажкеша яьха. Из декхар
кхоачаш а тлехьаьча а де-
еррига торонаш а тх, хьаьста
цунах оаха пайда а эцаргба.

Длаьча шера санна,
деррига балхаш оаха маши-
наца дергда, цу балхаша
тхога йолаш ишта «Бела-
рус» яьха трактор, цал «ДТ-
54», ишта квадратно-гнездо-
ни селла, ишта культиватор,
царец ишта лавттай кийчеша
ишта тланид хьажкеша кул-
тивацин еши а. Цул сов-
гга нохараш, дискам, махаш
а да тхога.

Дика ховш да, ялат хьув-
кешагга мел бонка пайда

Массанена а дика хов, зя-
ба тла хьажкеша длаьйна ух
дикагга хьувкеша. Цуду-
хьа гурьхьа а дика кийчдаь тх
звенос деррига хьажкеша
длаюшгга лавттай: цу хана
еррига удобренеш лавттан
кхьа кийтар, агротехнически
боарамгга лавттай аьхар.

Цу тайпара дика кийчдаь
лавттай йаьганра даьнчаш
тлехьагга, блястан хьажка-
царча деношка лавттанчар
тлоадл длаьволаш махка
бонкхаш, цул тлехьагга дис-
ковани лавттай цамцадоак-
кхаш кхоаргга культивацин
яьл.

Цу гьулакш торо хилий-
тар махка баькхаш тлехьа-
гга юьхейна йонкхий галаш
йохан блястан хьажка лавт-
та хьаьтадла доаденча
оаьса овлаш доаден. Керда
оаьсар хьаьтадлар дика тлехь-
аьчан кхьа гьулакш. Лавт-
та агротехника яьхача тайпа-
ра лертгга кийчдаь хьажка

Хьажкеша дикагга хьув-
кешагга бонкхаша лоарх-
лал гьулакш да лавттай дика
аьха а аьха, кхьа цунах мел
аьха гьулакш а да тоадаь.
Цу гьулакш члоагга тер-
кам гьаьхейна ишта респу-
блике цу хьажка хьажкеша
лаьча Зармаев Иадлал-Сайда.

Сурта тла: (архьаьра аьт-
тхьа) «Дикагга» совхоза
8-ча отделене № 3 йолча
тракторни бригада бригадир
Зармаев Джалудин Зар-
маев Иадлал-Сайда лавт-
та аьхаш хьажка бонкш.
И. ПЛЕВА сурт.

Хьувкеша хьажкеша. Цу оаглон
члоагга йоакхо еш чакхдаьх
ух деррига балхаш са звенос
членаш Готский Николай.
Амиров Башира, Селимсул-
танов Заирбека.

Хьажкеша хьувкешагга
бонка пайда лу кхаша хинш
дехаш хилча. Оаха цуду-
хьа нийсдаь харшаш даьха, хинш
дехаш кийчдаь 100 гектар
лавттай.

Члоагга теркам тлаьхейна
кийчдаь оаха хьажкеша фу-
тх хьалхаша дикагга хьувкеша
«ВИР-63» яьха хьажкеша.
Цуду-хьа хьажкеша а лавт-
даь оаха цу хьажкеша фу.

Хланз тх звенос хьажкеша
длае кийча а. Из болх оаха
длаьлабегарга 15—20 апре-
ле. Май бутт хьажкешагга
длаюш йола хьажкеша 8—
10 центнер мара кхоаргга
юрьгагга, хлана аьлча кхьа
кхоарггагга йиьча лавттай иш-
ла да, хьаьста цигара тлоадл
шортта кхоачам болш а я.
Тлехьа май бетта хьажкеша
длаюш 10—12 центнер
кхоаргга длаюш ух. Цу
хана лавттай тлара дикагга а
дукхагга йохвал йолаш а
хул. Цу гьулакш торо хулий-
таргга длаьйна деррига
хьажкеша фийгаш тла-
длаьта.

Длаьйна хьажкеша тла-
ьнчаш тлехьагга оаха цар-
на кхьаьча культивацин ертьга,
пхьаьча махка бонкхаша, хьа
хьаьтадла а искусствени
опытени а ертьга.

Цу тайпара влалтхьаь-
хача балхаша йаьза торо ху-
лийтаргга тланид декхараш
сийленча кхоачашде а дукха
эзаьча Давьхана дукхагга ялат
дала а.

И. С. ЗАРМАЕВ,
Шала районера «Дикагга»
совхоза механизировани зве-
но зьенейо.

Г. ЕГОРОВ,
Сунженски района XIX пар-
теезца цлехьагга колхоза керт-
тера агроном.

СЕРДАЛО
3-гга оаг. 12 апрель, 1962 шу.

АГРОТЕХНИКО ЯХХАЧА БЕССА

Вай хьамсарча парте XXII
исторически съездин КППС ЦК
мартовски Пленумени решенеш
кхоачашьяра, ух шера махула
дикагга ялатни лавттай хьаж-
кешагга кхьаьста тхоай деррига
хьаьбан ураоттадаь кхьаьгаш
да тхо.

Длаьча шера тх хьаж-
кеша лавттай механализировани
звенос из бонкхаша пайданера
культура 200 гектара тла хьаж-
кеша, хлара гектара тлара
62,7 центнер фьуальгьа
хьажкеша чу а эцаш.

Ух шера оаха лавттай 250
гектара тла хьажкеша кхьа а
хлара гектара тлара 65 центне-
рал кхьаьстагга йолаш фьуальгьа
хьажкеша хьажкеша чу а эцаш.

Цу гьулакш оаха, длаьча шера
хьаьста кхоачамбоацараш
юькьера дла а доаьш, гурьхьа
а кийчдир ух шера хьажкеша

хьаьста. Цул тлехьагга культивацин
аьл, тлехьагга хьажкеша длае до-
лаьра тх. Ух длаьйна 3—4
длаьча цыан тлехьагга хьаж-
кеша хьаьтадлаьнчаш тлехьагга
цхьаьхан махка бонкхашагга оа-
ха участни тла. Цу гьулакш оа-
сар хьаьтадлаьнчаш тлехьагга.

Цул совгга ураггелч пхореген
шоьза культивацин ертьга. Кхьа-
ггагга кхоаргга культивацин еш ам-
инични селитраца подкормка
ертьга ерригача хьажкешагга.
Белгалданча деа ух шера
ерригача хьажкеша квадратно-
гнездови хьаьста дла а йиьна
деррига гьулакш механизашча
дергхилар. Ух шера длаюшья-
раш ерригаш а «ВИР-63» яьха
хьажкеша а. Царна доаггашча
бесса гьулакш де влалтхьаь-
лийтар дукха оаха дика йомаьл
дикагга болча хьажкеша лела-

Дикагга пайда эцаргба лавттах

КППС кердача Программа
тла белгалдаькхача тайпара
беррига юрта боахам длаьча де-
ггабалабаран хьаьбанча эша-
ча доакхий гьулакш то а
даь, ух сыха дебардан керт-
тердар мамогга сыхагга ялат
алсамдоакхилга да. Ух кийч
шера шоьза совгга алсамдала
деза мехно чудаьхаш дола ялат.
Из докхаша декхар кхоачашде
метте шийгара доаггаш дола
даькха лоаьрагга тх колхоз а.
Юртбоахама продукташ мехно
чух шортта хилийтар хьаьнаре
кхьаьгаш ба тх колхозхой.

Тхоашкарча лавттан тлара
дукхагга ялат дакхар, пач-
хьаьбанчаша ялат доакхар пла-
наш дикагга кхоачашьяра,
хьаьбанчаша шортта дика доакхар
хилийтар оахача лавттай
структура эргайаькхай оаха.
Ух шера тхоай кхаша эггара
дукхагга оаха длаюшьяраш
хьажкеша а. Ялат лавттай
2015 гектара силоса лавттай
1220 гектара хьажкеша дла-
юшьяра. Ишта ух шера оаха
дукхагга длаюшьяра 60 ге-
ктар гурьхьа ух миссел боба-
ш. 1550 гектара тла дла-
юшьяра гидуараш.

Ух шера тх чуьца эзарг-
йола ялатни а бобови а кул-
тураш 7449 гектар а, хьаьста
цу дерригача лавттай оаха
бакхаша лавттай хьувкеша а
195,161 центнер ба. Цунах
тхога торо хурьга тхоай хьа-
баш ялатни доакхарда йалаьше
а, хьаьбанчаша дебаде а, хлара
хьаьбанчаша йолача продукци
алсамйаькка а. Ишта, дукха а
дукхагга хурьга оаха йоахаш
йола доакхий еднинчаш а.

1961-ча шера дерригача оа-
хача лавттан хлара гектара
лоархлал 10,6 центнер доакха-

рий еднинчаш яьхар оаха, хьа-
ста ух шера 33,1 центнер яьха
лерх. Керттерча даькха хьаж-
кеша бобови а юш, ялатни
культураш дукхагга длаьйна то-
ро хурьга из де. Ховш да,
хьажкеша силоса хлара доакха
рий еднинчаша 70 грамм дла-
гаша длаюшаш йола белок хилар.
Ишта дукха белок йоалл бо-
бови доакхара а. Цуду-хьа оаха
дукха, терко ю бобови горохи
дукхагга длаьра.

Ух тайпара хаттар отта
тарлургда: низ кхоачарбгойл
колхоза из шийна хьалхаша
оттадаь декхар кхоачашде а
лавттайча боарамаш ялат да-
кха а? Низ кхоачаргба.

Соаька сентябрь бетта оаха
зьяьба аьхадар тхоай деррига
лавттай, цуду-хьа ух шера оахам
де деаьш даьт тх. Массаж а
шоял болх бетт бола механизацин
торо колхозе хилар баьхан
долаш влалтхьаьлар из.
25—27 сантиметр кхоаргга
даьд деррига оахам. Лавттай
цамцаькхка а длаьйна хла-
маш дика хурьйолаш а да.

Длаьйна культураш дика
хьувкеша бонкхаша лоархлал
болш да кхаша органически
минеральни удобренеш яьхар.
Цуду-хьа хаданча кхаша
удобренеш тлоаьш хиннаш тх
механизатораш. Наькьаш во
доллаьхаша йаь замалаьш кол-
хоза хьаьша 8200 тонн совгга
кхьа диллар Липкин Владимир
кулгалдеча механизировани
звенос. Из болх ишта дика
делабир механизатораша Н.
Чеботарева, И. Цевцова, Н.
Масленникова, ишта кхьа дук-

ханеша а. Ший ханнаьха а
дика а ремонт яь йистельхьаьш
цар юртбоаха техника. Кхаш-
карча балхаш доладалелча
тохам бир ерригача селлашча,
цар болх миншта бергба хьо-
жаш.

Квадратно-гнездови хьаьса-
п хьажкеша длаьра гьулакш
йомашеш йола кураш чакх-
аьхай ух шера дукхашча мех-
анизатораша. Алхаш кондицион-
ни калибровани фьуца а
квадратно-гнездови хьаьса а
мара юьргьаьч оаха ух шера
хьажкеша.

Юьхьанча кхашаш йола
культураш чуйчачул тлехьа-
гга муньаьнчаша лавттай шо-
лагга длаьйнача бонкхаша
кхаша а кхаша хьажкеша хул
«Воронежский-76» яьхача сор-
тах. Соаька ишта ух длаьрах
кхьа тла а 18,322 центнер доак-
хий еднинча яькха влалт-
хьаьлар тх. Цул совгга кхьа
а кхьа тайпа хьажкеша ВИР-
42 яьхача гибрида а тх кол-
хозагга. Тх зонерча хьалех дика-
гга хьувкеша а машинашча
аттагга гьулакш де йиш йолаш
а хьаьхашча поколенеш йола
гибрид ВИР-42. Цуду-хьа 1623
гектара тла ух тайпа хьажкеша
длае лерх оаха.

Силоса лавттай «Одесская-10»
яьхача сорта хьа хьажкеша
длаюш оаха. Тлехьа кхашаш а,
гдамаш геттара докхаша хулаш
а, дукха силос йолаш а сорт
да из. Силоса лавттай шо-
лагга длаьйнача мош хьажкеша
а йоахаш дола геттара дика доа-
кхар лу вайцгарча «Круг
Грозненский» яьхача сорто а.

длаюшгга деррига лавттай,
Дукхагга эшача лавттай дукхагга
а дулалаш. 340 тонн кхьа длаьла
оаха тхоай лавттай хланзале,
хьаьста хланз юхедисаца лавт-
тай удобренеш длаюшьяш ба са
звенос членаш. Февраль бетта
ерригача участни хлара гектара
тла цхьаьца центнер йолаш ми-
неральни удобренеш яьхай.
Ух шера хьажкеша длаюш хлара
гектара тла ах центнер су-
перфосфат яьха минеральни
удобренеш йохаргья. Цул сов-
гга тх участни 100 гектар
хинш дехаш а. Цуду-хьа цу участ-
не хинш дехаш аттагга хурьго-
лаш харшаш даьхаш, участно
шарьйаьл. Хьаьста из хий оахаш
декхар

Курчалой районо хьалхьей керда, хоза болушча.
Цу болушча я ши корпус: 24 са-
га лаьрхиа инфекционни санитар-
но - эпидемиологически станце зда-
нини, Цун чурла балхаш даь болла
боакх «Чечингстрой» треста управ-
лене майларш.

Районерча наха чоагIа баркал
оал болушча хьалхьей дика кьа-
хьийгача гIишлонхошта. Царех ба
(архьехьара аьттеха) Л. Аскабова,
Д. Аюбова, И. Геримханова, Р. Аю-
бова, Х. Дашаева, О. Золотухина,
П. КАТАКОВА сурт.

Обществени методически совет

Дlадаха 1961 шу чакхдоал-
лаш Грозненски культура гор-
отделе вlашагIелдай берий
музыкальни школай обществен-
ни методически совет. Совета
председателалла хержав № 6
йолча берий музыкальни школа
хьехархо Л. Трещинский.

Методически совете чоагIа
новкостал ду музыкальни шко-
лашта, гордочера секцишта —
фортепьяни, хальха инстру-
ментай, орнестрови, кхьыраш-
та. Школа балха планаш ювд,
дешархоща эстетически кхетам
лакхе новкостал ду.

Укх шера музыкальни шко-
лашка хургIолча экзамений
цхьа расписани отгалш, цхьа
экзаменационни билеташ кийч-
даьд. 5—7 классаша кхачал-
ча деша багIаца дешархоща
лаьрхIа музыкальни литерату-
рай конспекташ оттае новкост-
стал даьд.

Укх гартгарча хана общест-
вени хьисапе болх бергбола
методически кабинет вlашагI-
йолла лаьрхIад методически со-
вете. Республикочера еригача
музыкальни школашкарча болх-
лошта дика новкостал хургIа
дунах.

Грозненски горисполкома
культура отдела инспектор.

Керда книжкаш

«Кьона барий оазаш»
яхьаш да издательствас ара-
хийла кьонача авторий про-
изведений сборник. Цу гIалгIа-
йи меттала арадаьннача
сборника тIа я Чакниев Са-
ида «Заман мукх» яха поэ-
ма, Тебев Тухана «Вахар-
цора моттиг» яха дувдар,
Нодзоева Тамарий «Наьха
бери» «Моастагийи» яха
дуьвараш, шитта кхьийлоа
произведеши.

М. ПАВЛОВ.

Хьалха латтарий опыташ дола брошюраш

Маякий сердало

«Вlаьстан михо кхоь дика
денад» яха хальха кича да-
доханза Iац укх дешошка рес-
публика кхашка араьалча: се-
симлетка дитлаьгIа шера бла-
сти енай дуккха дика гулаьхаш
дахьаш. КПСС ЦК мартовски
Пленумо белгалдаьхад цен-
хашта юрта боахам дегIабола-
лабара керда наькьаш. Хlанз
мартовски Пленума реше-
неш толамца кхоачашьара
беррига низи говзалди оар-
цагIьяьккха чуйинна кьа-
хьегаш ба юрта боахама кьа-
хьегамхой. Иштта, хlанз дер-
ригача хальхо латтабечча кьос-
саме кертерча декхарех цаI да
Илиманна карагIаьннари хьал-
ха латтарий опыти шера бал-
ха юкьехьар. ДикагIарна
карагIаьннар массанега сикха-
гIа дlаьхочийташ кхетамца
вlашгIехьабаккха беа болх мас-
сайолча моттигашка.

Цу хьакьехьа чоагIа лаьр-
хlаме да укх дешошка Нохч-
ГIалгIай кичини издательствас
арахийла республика юртбоаха-
ма маякий балха опыт юьцаш
дола кагий брошюраш. Цар тIа
дуьц республика тайп-тайпарча
районашкарча маякшаша митта
карагIаьннар докхий толам-
ш даха, митта гулаьхаш де-
за кердача культураш.

ХьакьIа! Уж республика
ерригача районашка дика хьу-
кьаш йолга хьагойташ вай ди-
кагIолча хьакьIаш лелача
звеньевийша. Царех ва дlада-
хача шера Еригроссийски со-
циалистически яхь докхий то-
ламца дахарах РСФСР Мини-
стрий Совето ахчан совгIат а
«РСФСР ДикагIаьнна хьакьIаш
ледаер» яха значок а енна во-
ла Шалва районера «Джалка»
яхьача совхоза хьакьIаш лелая
звеньевий Т. Джамалаев. Ший
брошюра тIа цу дувц 1960 ше-
ра денз хьакьIаш кхеш йолча
шояй зveno балха юкье гуча-
лалла дикадар. Дуккха пай-
дане хьехамаш да брошюра тIа.
— ХьакьIаш тIехьа дlаюуш
йолча культурах яле а язду
нов. Джамалаева, уж хьувтара
балхаш дlадолада деза гу-
рахьа денз.

Брошюра тIа кьаьгIа дика
хьагойташ уьц деррига балхаш,
КьаьгIа белгалдаьхад нов.
Джамалаева хьакьIаш дlаюуш

лаьтта тоадара, кийчдара,
хьакьIаш кхеш царга дlадо-
лар кIизгидараи деза гу-
лаьхаш.

Шекара свекла вай респу-
блике керда культура я. Цьа-
бакьIа, из кхейра хlанзале а
дика опыт йолгий цхьаьйолча
моттигашка. «ЧоагIа кьахьега
деша яле а пайдане я» яхьача
брошюра тIа агронома Х. Ар-
санкуаева юьц Урус-Мартана
районера «Красноармейский»
совхоза доьрча Е. Еременко
балха опыт. 1953 шера деиз
яхьача совхозерча шекара свекла
лелача К. Сербиевай зве-
но опыт. Хlанз вlаьстан бал-
хаш сикхеннача хана чоагIа
пайда эда йиш йолаш дукха хье-
хамаш да брошюра тIа. Бок-
кьача безамца язду авторо К.
Сербиевай звенос. ЧоагIа
кьахьийташ звенос болхлосха
дlадахача шера шекара свекла
кхеш. Зехьа дайнадац хьийга
кьа: 430 центнер свекла чуйи-
цай хlара гектара тIара. Зве-
но опыт кьаьгIа хьагойташ
совгIа, брошюра авторо хоалд
боллаш масалаш а доладеш
хьахьокх шекара свекла болла
пайда а. Брошюра тIа дувц укх
шера свекла тIа хьувтара
К. Сербиевай хlанзале даь
балхаш а, тIаьйча керда декха-
раш а.

Дуккхача хана денз баьца
даараш леладеш я Сунженски
района «Асеновский» совхоз.
Шерагара шерага докхий
хьувтараьш дох совхоза болх-
лоша.

Помидораш кхешеш шоашта
карагIаьннар дувц цу совхоза
звеньевий А. Капустинас. Дlа-
дахача шера хlара гектара тIа-
ра планаш 230 центнер помидо-
раш яха лийрхlаца звенос болх-
лоша 335 центнер яькххай.
Боккха толам ба из. Иштта
толамаш даха торо хургьа кхы-
ча боахамашка а, нагахьа сан-
на А. Капустиний звенос балха
опытах массане а кхетамца
пайда эде. Нов. Капустинас
ший брошюра тIа (дlаьздар
Д. Саблуков) геттара дика дувц
помидораш хьувтараьш де-
за деррига балхаш. КьаьгIа
белгалдох цу цу балха юкье
лаьрхlамеIа дола гулаьхаш.

Уж да механизатораша деш до-
ла кхашкара балхаш, аьхача
лаьттан тIа ханнахьа тlаьдал
соцалта, грунтови хьисапе по-

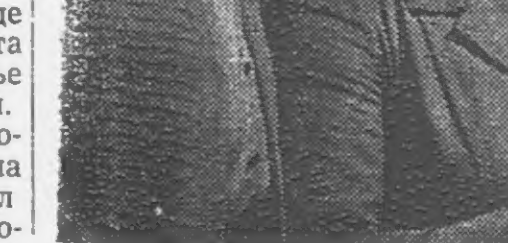
мидораш дlаюуш, иштта кхы
дуккха а. Дика хьагойташ по-
мидораш кхеш дlадодар лох-
дара наькьаш а, хlаьта укх ше-
ра цу хьакьехьа звенос де дер-
хlараш а.

Иштта арадаьннача маякий
опыт юьцаш дола дитлаьгIа
брошюра тIа ветеринарни лоро
Б. Найденова юьц Грозненски
районера Горькиесточенски
совхоза доьрча Е. Еременко
балха опыт. 1953 шера деиз
яхьача совхозерча шекара свекла
лелача К. Сербиевай зве-
но опыт. Хlанз вlаьстан бал-
хаш сикхеннача хана чоагIа
пайда эда йиш йолаш дукха хье-
хамаш да брошюра тIа. Бок-
кьача безамца язду авторо К.
Сербиевай звенос. ЧоагIа
кьахьийташ звенос болхлосха
дlадахача шера шекара свекла
кхеш. Зехьа дайнадац хьийга
кьа: 430 центнер свекла чуйи-
цай хlара гектара тIара. Зве-
но опыт кьаьгIа хьагойташ
совгIа, брошюра авторо хоалд
боллаш масалаш а доладеш
хьахьокх шекара свекла болла
пайда а. Брошюра тIа дувц укх
шера свекла тIа хьувтара
К. Сербиевай хlанзале даь
балхаш а, тIаьйча керда декха-
раш а.

Республика юртбоахама кьа-
хьегамхойташ боккха пайда
лурбга арадаьннача брошюра-
ш.

Цу тайпара брошюраш кхы
а арадаха кийчдаьд кичини из-
дательствас. Республика боах-
ми а районий а кулгалхой де-
кхарийла ба цу брошюраш чуй-
лоадам юртбоахама кьахьегам-
хойташ дlаьовзийта а, хlаьта
хьалха латтарий опыт массайол-
ча моттиге шера балха юкье-
хьа а. СийрдагIа леладеш ма-
кий дир!

А. МЯКИЕВ.

ВАЙ ХИШ ЦЕНА ХИЛА ДЕЗА

Голаш а етташ. Алханчурт-
ски аренашка йолла дола Неф-
тинка яха хий. Дуккхача хана
денз «Старогрознефтера» бе-
хача хий дlадеталуш хиннад
цох. Хlаьта цу хинца Шолжа
чу ухаш хиннай бlаьш тоннаш
мехкдаьтла продуктш а. Цох
чоагIа бlаьхара Шолж а Тирк
а. Укх тlаьхьарча хана дукха
балхаш даьд Старогрозненски
мехкдаьтлоша укх хий бlаьх
ца дlаьттараш.

Деррига бlаьх хий чудолхаш
бола центральный Iам баьб. Цига
мехкдаьтла хьа а кьоастадин,
хьа а хьаьинте мара Шолжа
кхетийтац укх хий. Мехкдаьтла
доалла хий Шолжа а кьхьа
хих а дlаьхеталехьа укх цен-
деш йолла дика гIишлош хьаь-
ий Ташкалински нефтешарне а.

Бlаьх хий цlаьдара а парча-
ра мехкдаьтла хьаькьоастадара
а болх дика вlашгIехьабаккхаь
«Старогрознефта» кьоаьгIа
промысле. Цига хьаьтлзий дий-
нах-бус 5000 тонн совгIа
бlаьх хий цlаьдеш низ кьоаьш
йолла кьаь секцех латта керда
мехкдаьтла лувца моттигаш.
ЦьаьбакьIа, из лаьрхlамеIа
гулаьхаш цу вlашгIехьабаккхад
шолжагIа промысла «Соленая
балка» оалача моттигерача
устке. Укхача лалашаьд бlаьх
хий эшшача тайпара цlаьдеш
а. Мехкдаьтла лувца моттигаш
чоагIа эсала я укхача.

Хlанз укх сахьате шийна
тlалатта декхар — бlаьхача хий
йолла мехкдаьтла продук-
тш цlаьтл хьаькьоастаьлга —
во кьоаьшдаьд центральный Iа-
мо мехкдаьтла лувца чача
моттиге, цьаьбакьIа, сикха
ремонт яьза аьгIоаьш а из,
технически хьал дика дац цун,
кьаьстата а ремонт эш сунта.

Цу тайпара, Нефтянка яха-
ча хий а деталуш, бlаьх хийш
мехкдаьтла ШолжагIа ца
НАЛЬЧИК. Эггара хьалха специа-
листаш арахийла Черсий-Балхарий
пачаьхьалхий университет юртбоа-
хьа факультете. Цига дийна вын-
ача 107 сага агрономон зоотехни-
ке дипломаш енай. Царех дукхагIа ба-
раш колхозий совхозий кхашкен
фермашен болх ба хlанзале а
шолга стаж йолаш ба.

СУРТА ТIА: белгалбаьнна дика
университет Иньстехьа кьона спе-
циалисташ. Аьрхьехьара аьттеха: агро-
ном Моргунова Тасния, зоотехник
Петрова Галина, агроном Долгир
Римма.

В. Байдалова сурт.
ТАСС фотохроника.

ахийтара даьча балхех хlанза-
лехьа а дика беркат даьннад.
ЦьаьбакьIа, Нохч-ГIалгIайчен
эггара кьаьнагIарча мехкдаьт-
ла района коллективо цу даь-
кье де йиш мел яр даьд ала
йиш яц.

Нефтянка вlалла а бlаьх
хий деталурдоаьш вlаш-
гIаьхьалхьа деза гулаьхаш. Про-
мысловни коммунистическа ца-
рех мел доалла мехкдаьтла хьа
а доаккхаш, юха а лавттан
тlоанашка чуаьхита деза дер-
рига бlаьх хий. Цу лаьрхlа-
мерча гулаьхаш чоагIа йоакхо
еш хила беа «Старогрознеф-
та» промысловниш. Дуккха а
технически гулаьхаш да чакх-
даха дезаш. Царех кертерча-
раш, тхона хетаргахьа, ераш
да.

Нефтянка яхача хий тIарча Iа-
ма — мехкдаьтла лувцача мот-
тига капиталный ремонт а а,
хlаьта центральный ловушке те-
кущий ремонт а а эа.
«Соленая балка» оалача мот-

тиге кьаь секцех латта керда
мехкдаьтла лувца моттиг хьаьт-
еа, хlанза аьлча хlанз цигар я
геттара эсарча конструктор
я, цун вlашгIаьхьалхьа эшшача
тайпара хий цlаьдеш.

36-ча участкагара денз Бу-
тенко, поселке хьаьтлеш латта-
ча электромизмерительни прибо-
рий заводе кхачалла йолча
моттигашка деррига бlаьх хийш
хьалдуьцаргола канализацион-
ни сборни коллектор йилла эа
хьаькьаьчай.

Уж гулаьхаш чакхдаьхара
лалашдурда Нохч-ГIалгIай-
чен кертерча хий — Шолжа-
ни Тиркани мехкдаьтла продук-
тш бlаьх хийш ца дlаьт-
лула.

Вай хьамсарча республика
лаламан ганзаш лораьра, вай
хий цlаьна хийлйтар дика оар-
цагIаьннаьб «Старогрознеф-
та» мехкдаьтлохой. Вай хий
цlаьна хургIа, йоак цар.

М. МАРИНИН.

Тlаьхьара гургал

Грознерча педагогически ин-
ститута аудитор дукха ка-
гирхой мехкарий гудбеллаьб.
Тlаьхьарча лекцера ладувгIаш
ба студенташ. Еригга уйла
тlаьхийта ладувгIа кьона хург-
болча хьехархоща керда исто-
рий хьехача хьехархочо Нина
Васильевна Питкинас еча бесе-
да. Царна юкье ба историко-
филологически факультета но-
хийн ГIалгIайи отделенешкара
5-ча курса студенташ а. Уж ба
институту араьча кьаман от-
деленешкара хьалххара вы-
пукнишаш.

Вай республике кьаьнагIа
йолла хьехархо Мальсагова
Тlаьхий Тамарен хьехархо Бей-
булатови баьхьар хургболча
кьонача хьехархоща тlаьхьа-
ра беседа е.

Цу гулаьхаш хеталш инсти-
тута активи зале торжественни
собрани хилар. Собрание сту-
денташ пхе шера институте
ийца хьаькьал, кхетам, иштта
кхьыдола дикадараш дувцаш
кьамал дир историко-филоло-
гически факультета декана
нов. Варлашкина.

— Хlанз тlаьхьара заняти
Иньстийнай, духьал пача-
хьалхкен экзаменаш дlаьлча,
кхы мел дар даь даьннад шо-
дlахо йодача хана беа балхача
толамаш дахар лов сона оаш
массанеша, — йоак цу ший
кьамал чакхдоалаш.

Укх шера нохчеи ГIалгIа-
йехи вола 85 хьехархо ара-
хьаргва институт. Шерагара
шуй массаза дола дукхагIа хург-
ба укх. Вай республикочера
тайп-тайпарча школаш болх
бе гIорбга укх шера арахийца
дипломаш йолла кьона специа-
листаш, аьлар собрание кьа-
мал даьча институту директо-
ра нов. Степанова.

Дlахо йодача хана хьехархой
балхача йокхий коталонаш

Б. БАШИРОВ.

Пионераш 40 шу дызарга

Дукха ха йоаьцаш В. И. Ле-
нина цlаьрахча пионерски орга-
низацие 40 шу дузача ден сий-
на республика пионерий Дворе-
на 25 кьонача мотоциклесто мо-
топробер яь. Мотогонке даьла
лоаьш хиннарашца цхьана яха
кхиннай библиотекеи кинопере-
двйкеи чуйлоа комсомола
Нохч-ГIалгIайи обькома агитма-
шина.

Спортивни яхье даьла лаьца-
раш Урус-Мартана, Наьсар-
ен, Сунженски, иштта кхьийло-
ча районашкени МагIалбикени ба-
ха хиннаь. Грознерча баькха эла-

тани йолайир. 1954-ча, шера
1 ноябре. Массехи кIира даьн-
начул тlаьхьагIа Революционни
комитеташ, политический плане
— Кьаман-мукьален фронти
(ФНО), хlаьта тlаьма плане —
Кьам мукьаданкара эскари
хилар. Алжирски коммунисти-
чески парти ФНО-на юкье
яханзар, цьаьбакьIа, цу масса
а тайпара гIо дора мукьален
кьосам дlаьболадаран алжир-
ски хальха цьаьагIо
чоагIаьгIаран.

1958-ча шера гуьранга,
ФНО администрацие мукьаьхьа-
ча районашка дикна опыт йоа-
йир. Мукьален болам дlахо де-
гIаьболадар духьа «Алжирски
революцие кьаман совете»
1958-ча шера 19 сентябре Алжир
кортамукта республика я
аьйна дlа а кхайкадир, Алжир
Ханна йола правительство вlа-
шгIа а еллар.

7 шерен, 4 беттен, 19 дий-
нахьш чоагIа цийн мохкадеш
тlаьгIаьтла тlоам лоттаьбачул
тlаьхьагIа, 1962-ча шера 18
марте Алжирски Республика
Ханна йолча правительствои
французски правительствои
юкье Эвиане барта бахар Алжир
ший лоламе суверенни пача-
хьалкхе хиларан тlоам саьитпа-
ра.

Халькьаш ший лоламе хи-
лара сийлахь-йоккхача принци-
па боьоньча хьалхьа а лелаш,
алжирски хальхо нийсон тlаь-
хьа лелачеда гулаьхьалхий чоа-
гIа хам а беш, Советски прави-
тельство дlаьхьаьнадир Алжир-
ски Республика Ханна йола
правительство ше де-юре лар-
хlари, хlаьта цунда дипломати-
чески гулаьхаш оттадара ше
кийча хилари.

(Укх шера 7-ча апреле
арадаьннача «Известия» яхача
газета тIара).

СФ03070.

А л ж и р а н и к ъ

йаьхий растительность йо-
лаш — оазисаш.

Алжир — шира культура йо-
лаш моттиг ба. Цу мехка замаш
бонкха низ болаш хиннача ан-
тични пачаьхьалхений Карфа-
гениен Римен цивилизацие пам-
тникаша, германций — ванда-
лий, маллбоалехьарча йаьд-
лашта керте лавттарий — визан-
тийний лараш а. Алжирана
байнаьш иштта туркий, испански,
французски завоевателаш.
ЦьаьбакьIа, вай зама йолаьла
шиь бlаьш шу хьалхагIа цу мехка
Нумидия яха низ бола пача-
хьалхьаьча хиннай.

Франко-алжирски гулаь-
хаш доладеннад XVI-ча бlаь
шер: Бурбоний низ-йокьтам бо-
а баь еригача феодально-
монархически Европана духьал
тlоам лоттаьбача революционни
Францена 1793—1794 ше-
рашка новкостал даьд Алжи-
ра. Алжирера Францена ялат,
йомал, хохалур аьча тийнаьд.
Цу тайпара, ший мукьале
йолаш йола Алжир яхаргIола
шиь хилараш теша йиш яр
Франце, 1796-ча шера деиз,
ливюрски ший купецага
ГIолла Францеза тlаьдлала ялат
дехкад Алжир. Цу ялаташ
доладар дlалула гоаьдаьд
1819-ча шера французски пра-
вительство, цхьаккха бокьто а
йоаьцаш, шийга доалла аьча ше
хохоза гартга кIезиг а даь, вож
аьча юкье лавттача купецага
деьнаьд, алжирски деа (хержа,
йаьдала керте латтачун) бокь-
нош лархIа а ца лаьрхlаьш.

Цу тийшача балха лараш
йоаь гIерташ, Деваль яхача
Алжирерча французски консу-
ла тайп-тайпарча хабарашка
лехавьш лей. Юхьера а фран-
цузски правительства из «мот-
бетташ лелар» цlаьхьалга дlа-

дийхад деяс. 1827-ча шера 29
апреле Францеза доалла Алжи-
ра декхар дlадалара хьаькье-
хьаьра кьамалш сомденнача хана,
сонта кьамалшаш даьча Деваль-
та ший дворецера араьала аьн-
над деа, цу араьала ца тигача
батах мотий доаьдгIа тейх
цунна. Из хатар баьхан а от-
таьд Алжирцаьра гулаьхаша
хьаьча даь, алжирски форда
Иста блокада йий Карл X яха-
ча французски пачаьхьа.

Дукха ха ялалехьа шера
франко-алжирски кьосам ах
пайда эда соцам бир Франце.
1830-ча шера 14 июне фран-
цузски эскаро, Алжир форда
Исте йо а десса, Массекхача дов
а даь дохадир дукха низ боаца
дея эскаро, 1830-ча шера 5 ию-
ле дей кара а ваха Неаполе
дlаьхьийташ, хlаьта французски
эскаро Алжир яха город дlа-
лаьд. Франце июльски рево-
люци хилараш Карл X пача-
хьалара дlаьаькххар, хlаьта а
дун когаметта вахача «буржуа
корола» Орлеански Луи-Филип-
па алжирски авантюра дlахо
йиьхар. 1834-ча шера 22 июле
Алжир французски я аьйна
указ ара а даькьа цига доал де
Парижера генерал-губернатор
хьожавир цо. Цу тайпара фран-
цузски колонизаторий Iазана
кIалдаьхар алжирски халькь.

Оккупаци дlаьлоьхьа хьал-
харча шераьхьа а деи Алжи-
рерча бусалба наьха дьина
община лавтташ дlаьлийар
колонизатораша. 1944-ча шера
французашта герцага духьале
йьла племен дикагIа дола лавт-
таш дlаьхача «бокьто» луж до-
ла закон арадаьнхар цар.
ХьалхагIа французий, тlаьхьагIа
немций испанийи эмигрант
тий тlаьгIеш чуйрхар Алжире.
Городашка баха а хайша, кер-

да поселкаш фермаш хьал
а яь, администрацие постаь
а дlаьйлаца колонияльни йаьд-
ла лард хилар царех.

Алжир экономика, колониз-
аторши экономика я. Колониза-
тораша мехка обраьатываьщи
промышленность дlаьгIайташ
цар, цу мехках метрополена
юртбоахама-бедала лард а гIерт-
аьш, 80 процент баха наьс юрта
боахаме болх беш ба. Колониз-
таш шояй доалдахьа дерза-
даьча эггара дикагIа хьувтараьш
луж дола лавтташца дукхагIа
пайда луж йола экспортни
культураш кьею (хьалха кьаьча
бlаьча даараш, сомаш, комаш).

Алжирцаьра кертерча даькье
ялаташ дув, хьаьйош лелая.
Алжир дуккха аьш, фосфа-
та, кIора, цlаст, даш, лавттан
ченашкара йоакха кхьийлола пай-
данера хlаьмаш йолалехьа а
промышленность эсала дегIаь-
най. Французаша а